

SOKOJAN PÄIVÄKOTI- JA KYLÄTALOYHDISTYS RY SÅKA DAGHEMS- OCH BYAGÅRDSFÖRENING RF

Sokoja – ruotsinkielinen maaseutukylä Kokkolan kaupungin kupeessa

Sokoja on noin 900 asukkaan maaseutukylä Kokkolan kaupungin eteläkulmassa. Sokoja on vahvasti ruotsinkielinen kylä, samoin kuin eteläinen naapurikunta Kruunupyö, jossa ruotsinkielisten osuus kunnan väestöstä on peräti 85 prosenttia. Kokkolassa on muuten selvä suomenkielinen enemmistö. Koko kaupungin vajaasta 36.000 asukkaasta vain noin 18 prosenttia on ruotsinkielisiä.

Sokojan kylä rajoittuu koillisessa Kokkolasta Jyväskylään johtavaan valtatiehen ja lounaassa Kruunupyönn kunnan rajaan. Kylältä on matkaa Kruunupyönn lentokentälle vain muutama kilometri.

Sokoja on maantieteellisesti laaja ja hajanainen kylä, ja se koostuu neljästä pienemmästä kylästä, Yli-Sokojasta (Övre Såka), Koivistosta, Rasmuksesta ja Sokojasta (Såka). Yli-Sokojasta on matkaa Kokkolan keskustaun runsas 15 kilometriä, Rasmuksesta viitisen kilometriä vähemmän.

Sokojan kylältä löytyy Kokkolan komeimmat peltomaisemat. Sokojan peltoaukea onkin merkitty maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Suuret kumpuilevat peltoaukeat metsäpalstojen keskellä ja hyvinhoidetut asuinrakennukset ja talusrakennukset kertovat siitä, että maatalous on yhä huomattava työllistäjä Sokojalla, vaikka elinkeinorakenne on muuttunut myös siellä viime vuosikymmeninä erittäin paljon. Kylällä liikkeessä huomaa, että hevostalous on monille sokojalaisille joko mieluisa harrastus tai elinkeino, niin silmiinpistävän paljon kylällä on hevosia ja hevosaitauksia.

Silmiinpistävää Sokojalla on myös se, että sinne on rakennettu viime vuosina useita uusia omakotitaloja. Kaunis ja rauhallinen asuinympäristö, tonttien saatavuus, liikenteellisesti hyvä sijainti ja lyhyt etäisyys Kokkolan keskustan työpaikoista ja palveluista tekevät Sokojasta houkuttelevan asuinpaikan. Oman talon rakentamista suunnittelevien nuorten perheiden päätökseen vaikuttaa luonnollisesti myös se, että kylällä on viihtyisä päiväkotiki ja toimiva kyläkoulu.

Sokojan koulussa on syksyllä 2005 yhteensä 60 oppilasta. Oppilasmäärä kävi 1990-luvun lopulla

pienimmillään alle 50 oppilaassa, mutta on viime vuosina jälleen selvästi noussut. Koulu on ruotsinkielinen, ja onkin mielenkiintoista seurata, millä tavoin Sokojan viime vuosien vilkas uudisrakentaminen näkyy jatkossa kylän koulun oppilasmäärän kehityksessä. Kuinka suuri osa tulomuuttajista on ruotsinkielisiä? Ja toisaalta kuinka monet kylään muuttavat ja siellä jo asuvat suomenkieliset perheet valitsevat lasten kouluksi ruotsinkielisen Sokojan koulun? Koulun johtajan arvion mukaan vielä 10 vuotta sitten koulun oppilaista 10 prosenttia oli kaksikielisistä perheistä. Tällä hetkellä oppilaista on kaksikielisiä peräti 50 prosenttia.

Sokojan 120-vuotias kyläkoulu.

Sokojalaiset joutuvat hakemaan kauppa- ja pankkipalvelut Kokkolan keskustasta. Kylän viimeinen kauppa lopetti toimintansa vuonna 1991, pankin sivukonttori muutamaa vuotta myöhemmin. Kylällä ei ole muitakaan kaupallisia palveluja.

Sokojan päiväkotiki- ja kylätaloyhdistyksen tuottamat palvelut ovat tuoneet merkittävän lisän eri-ikäisten sokojalaisten palveluihin. Yhdistyksen rakennuttamassa kylätalossa on säännöllistä toimintaa päiväkotiki-ikäisille, koululaisille ja vanhuksille. Talon liikuntasali palvelee monenlaisia liikunta- ja urheiluryhmiä. Talon tiloja on myös vuokrattavissa erilaisia kokouksia ja juhla varten.

Sokojalla toimii useita yhdistyksiä:

- kyläyhdistys (Såka Byaråd)
- nuorisoseura (Såka Ungdomsförening r.f.)
- jalkapalloseura (Såka Fotboll r.f.)
- urheiluseura (GIF Såka krets)
- martat (Såka marthakrets)
- metsästysseura (Såka jaktförening r.f.)
- eläkeläisyhdistys (Såka Pensionärsförening rf)
- päiväkotij- ja kylätaloyhdistys (Såka Daghems- och Byagårdsförening rf) ja kylätaloa hallinnoiva kiinteistöosakeyhtiö (Fastighetsbolag Ab Såka Byagård)

Sokojan kyläyhdistyksen toiminnan jatkamisesta on keskusteltu kylällä useaan otteeseen. Yhdistyksen hallitukseen on ollut vaikea saada uusia jäseniä ja toiminta on ollut hiljaista. Kymmenkunta vuotta sitten kyläyhdistys suunnitteli vuokrattavien rivitaloasuntojen rakentamista kylän keskustaan nykyisen kylätalon viereen.

Sokojan nuorisoseura toimii aktiivisesti. Se on peruskorjannut kylän keskustassa sijaitsevan nuorisoseurantalo Fackelheimin. Talossa järjestetään muun muassa nuorisoiiloja, askartelua lapsille ja konsertteja.

Sokojan eläkeläisyhdistys – Såka pensionärsförening – rakennutti 1980-luvun lopulla Sokojan koulun vieressä, nykyistä kylätaloa vastapäätä olevalle tontille eläkeläisille tarkoitettuja rivitaloasuntoja. Koska asuntoihin ei ole ollut riittävästi ikääntyneitä hakijoita, on niitä vuokrattu myös nuoremmille hakijoille. Rivitalojen isännöinti- ja huoltotehtävät on annettu päiväkotij- ja kylätaloyhdistyksen tehtäväksi.

Sokojan päiväkotij- ja kylätaloyhdistys ry – Såka daghems- och byagårdsförening rf

Päiväkotij tosi tarpeeseen

Sokojalaisten nuorten vanhempien yhteinen toiminta lasten päivähoidon järjestämiseksi kylällä alkoi vuonna 1990. Päivähoidon tarpeessa olevia lapsia oli kylällä useita, eikä Kokkolan kaupunki vanhempien yhteydenotoista huolimatta luvannut järjestää päivähoitoa kylällä. Lapset olisi pitänyt kuljettaa hoitoon kaupungin keskustan päiväkoteihin.

Vanhemmat päättivät ryhtyä itse toimeen. Huhtikuussa 1990 pidettiin Sokojan päiväkotiyhdistyksen perustava kokous. Muutamaa kuukautta myöhemmin päästiin Kokkolan kaupungin kanssa sopimukseen siitä, että 12-paikkainen päiväkotij aloittaa toimintansa lokakuun alussa samana vuonna.

Sokojan päiväkotij osoitti tarpeellisuutensa hyvin nopeasti. Vanhempien talkoovoimin kunnostama ja sisustama kylällä vapaana ollut vanha omakotitalo jäi pian pieneksi, ja päiväkodin käyttöön otettiin myös eläkeläisrivitalojen asunto sekä kylän koulun tiloja. Hoidossa olleiden lasten määrä kasvoi nopeasti, ja kolme vuotta toimittuaan Sokojan päiväkodissa oli vuonna 1993 hoidossa jo 30 lasta.

Kaupungin ja päiväkotiyhdistyksen välisessä sopimuksessa edellytettiin, että kaupunki hoitaa aluksi henkilökunnan palkkauksen ja yhdistys kaiken muun. Päiväkodin tilojen vuokraaminen, kalusteiden hankkiminen, henkilökunnan valitseminen ja käytännön toiminnan käynnistäminen olivat yhdistyksen vastuulla.

Parin toimintavuoden jälkeen, kun päiväkotij oli osoittanut sekä tarpeellisuutensa että toimivuutensa, henkilökunta siirtyi kaupungin palkkalistoilta päiväkotiyhdistyksen palvelukseen. Siirryttiin ostopalveluihin, jota käytäntöä sovelletaan yhä edelleen.

Sokojan päiväkotij aloitti toimintansa vanhempien kunnostamassa omakotitalossa. Björkbackan tilat olivat, vaikkakin kodikkaat, myös ahtaat ja epätarkoituksenmukaiset. Näin syntyi ajatus kylätalon rakentamisesta Sokojalle.

Komea kylätalo rakennetaan

Ajatus kylätalon rakentamisesta Sokojalle lähti alun perin liikkeelle päiväkodin tarpeista. Päiväkoti oli jo ensimmäisten vuosien aikana laajentunut toimimaan kolmessa eri paikassa. Hyvin nopeasti ajatus uudisrakennuksesta laajeni kattamaan myös muita kylän ikäryhmiä. Sokojan koulun jo vuosikausia kaipaama liikunta- ja juhlasali, koulun keittiön vaatima remontti, vanhusten avohuoltoon ja virkistystoimintaan soveltuvat tilat sekä kyläläisten yhteiset kokoontumistilat päätettiin yhdistää.

Hanke eteni ripeästi. Päiväkotiyhdistys osti talkootöin kerätyillä varoilla tontin keskeiseltä paikalta vastapäätä Sokojan koulua vanhusten rivitalojen vierestä. Kyläläiset hakivat suunnitteluun ja rakentamiseen avustusta Raha-automaattiyhdistykseltä ja eri rahastoista. Kylätalon rakentaminen varmistui, kun Kokkolan kaupunginvaltuusto kesällä 1993 päätti osallistua kylätalon rakentamiskustannuksiin. Kylätalon rakentamisen rahoitus koostui seuraavasti:

RAY	1,5 miljoonaa markkaa	vanhustenholtoon tarkoitetut tilat
Kokkolan kaupunki	2,1 miljoonaa markkaa	päiväkotitoimintaan tarkoitetut tilat
Brita Maria Renlundin muistorahasto	0,3 miljoonaa markkaa	
Pankkilaina	2,4 miljoonaa markkaa	kaupungin takaus
Yhteensä	6,3 miljoonaa markkaa eli noin 1,1 miljoonaa euroa	

Kylätalon rakentaminen aloitettiin tammikuussa 1994 ja päiväkodin lapset pääsivät muuttamaan taloon loka-kuussa samana vuonna. Vähitellen käynnistyi myös talon muu toiminta.

Kylätalon rakentamisesta vastasi paikallinen rakennusliike ja rakennuttamisesta kiinteistöosakeyhtiö, josta kaupunki omistaa edelleen 30 prosenttia ja päiväkotiyhdistys 70 prosenttia. Kiinteistöyhtiö on vastannut talon kunnossa- ja ylläpitokustannuksista. Yhtiö otti talon rakentamiseksi 2,4 miljoonan markan lainan. Kokkolan kaupunki on maksanut lainan lyhennykset ja korot on talon valmistumisesta lähtien vuotuisen avustuksen muodossa.

Kokkolan kaupunki on siis osallistunut huomattavalla osuudella kylätalon rakentamisen kustannuksiin. Jos lasketaan, että kaupungin alkuperäinen 2,1 miljoonan markan panostus kohdistui päiväkodin tilojen ja RAY:n 1,5 miljoonan markan avustus vanhustenholtoon tarkoitettujen tilojen rakentamiseen, lainarahaa käytettiin liikuntasalin ja sen oheistilojen rakentamiseen. Sokojalaiset katsovat, että liikuntasalin rakentaminen ja rahoittaminen kuuluu kaupungille eikä päiväkotijäsen- ja kylätaloyhdistyksen tehtäväksi.

Kaupungilla olisi sokojalaisten mukaan ollut myös mahdollisuus käyttää kylätalon rahoittamiseen enemmän valtionapua, mutta kaupunki päätti käyttää valtion avustuksen Kokkolassa toiseen kohteeseen.

Kaikkien ikäryhmien kylätalo

Kuluneiden kymmenen vuoden aikana Sokojan päiväkotijäsen- ja kylätaloyhdistyksen toiminta on vakiintunut ja laajentunut. Yhdistyksestä on kasvanut merkittävä palvelujen tuottaja ja työnantaja. Tehtävä, jota varten yhdistys alun perin perustettiin – päivähoidon järjestäminen kylällä asuville lapsiperheille – on edelleen tarpeellinen ja ajankohtainen. Kylätalon valmistumisen jälkeen toiminta on laajentunut kattamaan myös muita ikäryhmiä, koululaisia, eläkeläisiä ja liikuntasalin myötä lukuisia muita kokkolalaisia.

Kylätalo palvelee kaikkia sokojalaisia ikään katsomatta. Saman katon alle mahtuu paljon toimintaa:

- 32-paikkainen päiväkotijäsen- ja esikoulu (kaupungin ostopalvelua)
- leikkikerho, kaksi eri ryhmää yhteensä neljänä päivänä viikossa (leikkiä, rahoitetaan B.M. Renlundin muistorahaston varoin)
- pienten koululaisten iltapäiväkerho (B.M. Renlundin muistorahaston varoin)
- Sokojan koulun oppilaiden ruokailu (kaupungin ostopalvelua)
- yhdistyksen tarjoaman kotipalvelun tukikohta (kaupungin ostopalvelua)

- ateriapalvelu
- lounasruokailumahdollisuus
- liikuntasali (koulu, päiväkotiki, iltaryhmät, kokouksia, juhlia)
- eläkeläisten virkistyspäiviä
- kylän yhteisiä tapahtumia
- terveydenhoitajan, hierojan, kampaajan ja kosmetologin vastaanotto

Yhdistyksen palveluksessa on syksyllä 2005 yhteensä 14 henkilöä:

- seitsemän henkilöä varsinaista päivähoitohenkilökuntaa, joista kolme on lastentarhanopettajaa ja neljä lastenhoitajaa
- osa-aikainen toiminnanjohtaja
- talonmies
- emäntä
- keittiöapulainen, sama henkilö toimii leikkikerhon ohjaajana
- kodinhoitaja
- kaksi osa-aikaista siivoojaa.

Lisäksi apuna on siviilipalvelusmies, jonka työajasta osa käytetään kylän koululla.

Talonmies huolehtii sekä kylätalon että Sokojan koulun talonmiestehtävistä. Puolet hänen palkastaan tulee Kokkolan kaupungilta. Talonmies, jolla on myös kodinhoitajan pätevyys, hoitaa myös ateriapalvelun kuljetukset, mitä kautta pieni osa hänen palkastaan saadaan RAY:n avustusrahoista.

Kylätalon keittiössä valmistetaan normaalipäivinä lähes 150 aterialla. Koulun oppilaat, päiväkodin lapset, koulun ja kylätalon henkilökunta ruokailevat kylätalolla. Lisäksi keittiö valmistaa vanhuksille kotiin kuljetettavat ateriat sekä tarjoaa esimerkiksi kylällä keikkatöissä oleville työmiehille mahdollisuuden syödä lounasta kylällä. Keittiöhenkilökunnan palkkaukseen tarvittavat varat kootaan näin ollen useasta eri lähteestä.

Kylätalon henkilökunta ruokailee yhdessä. Oikealta emäntä Annika Björklund, talonmies Erkki Pöyhönen, siivooja Rut Manderbacka. Taustalla keittiöapulainen Kristina Kaunisvesi.

Vanhuksille kotipalvelua ja virkistystoimintaa

Sokojan päiväkotiki- ja kylätaloyhdistys on vuodesta 1995 lähtien tarjonnut kotipalvelua kylällä asuville vanhuksille. Palvelu toteutetaan Kokkolan kaupungin ostopalveluna, ja ainakin periaatteessa asiakkaat ohjataan yhdistyksen palkkaamalle kodinhoitajalle kaupungin kautta. Kaupunki hoitaa myös laskutuksen. Kokkolan kaupungilla ei ole omaa kotipalveluhenkilökuntaa Sokojalla.

Päiväkotiki- ja kylätaloyhdistys on saanut kotipalvelun järjestämiseen useana vuonna myös Raha-automaattiyhdistyksen tukea. Kotona asuvilla, paljon apua tarvitsevilla vanhuksilla on lisäksi ollut mahdollisuus tilata kotipalvelu iltai- tai yöpartiokäynnille. Näiden palvelujen kysyntä on kuitenkin ollut melko vähäistä. Kaupunki ei ole osallistunut sen kustannuksiin. RAY on tukenut yöpartioimintaa.

Sokojan koulun oppilaat ruokailevat kylätalolla. Matka koululta kylätalolle on lyhyt, noin 100 metriä. Koululaiset käyttävät myös kylätalon liikuntasalia.

Muutaman vuoden ajan yhdistys on tarjonnut vanhuksille, lapsiperheille ja vammaisille myös siivousapua. Kodinhoitajan työajasta yhä suurempi osa kuluu yhä enemmän hoivaa ja hoitoa tarvitsevien vanhusten auttamiseen. Siivouspalvelusta on veloitettu 11 euroa/tunti sekä kilometrikorvaus.

Kylätalolla järjestetään lisäksi kuukausittain ruotsinkielisten ja suomenkielisten eläkeläisten tapaamisia. Tapaamiset kiinnostavat ikääntyneitä kyläläisiä, sillä kylätalolle kokoontuu joka kerta noin 10-30 eläkeläistä. Toistensa tapaamisen ohella eläkeläisillä on mahdollisuus syödä lounasta. Tarjolla on monipuolista ohjelmaa, muun muassa vierailuvia luennoitsijoita, musiikkia, askartelua sekä päiväkodin ja koulun lasten

esityksiä. Kylätalon ilmapiiriä kuvaakin erinomaisella tavalla ne lämminhenkiset tuokiot, jolloin eri ikäryhmät kohtaavat.

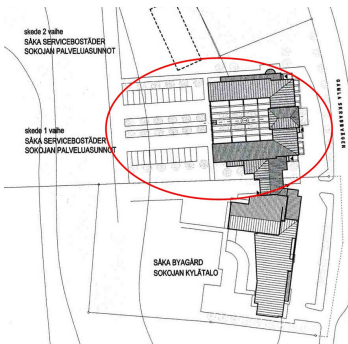
Eläkeläiset kokoontuvat kylätalolle pari kertaa kuukaudessa. Helmikuussa 2005 järjestetyn tilaisuuden avasi päiväkoti- ja kylätaloyhdistyksen puheenjohtaja ja puuhainen Benita Haals.

Palveluasuntoja kylätalon yhteyteen?

Muutamia vuosia kylätalon valmistumisen jälkeen, kun päiväkodin arki ja kylätalon muu toiminta oli ehtinyt vakiintua, nousi esille ajatus ympärivuorokautista apua tarjoavien palveluasuntojen rakentamisesta kylätalon yhteyteen. Hoitopaikat olisi tarkoitettu henkilöille, jotka eivät selviydy ilman ympärivuorokautista huolenpitoa.

Kantavana ajatuksena oli tarjota ikänsä Sokojaalla asuneille mahdollisuus asua kylällä senkin jälkeen, kun avun tarve kasvaa ja yksin kotona asuminen ei enää ole mahdollista. Palveluasuntojen rakentamista maaseutukylään perusteltiin myös kaksinkertaisella vähemmistönäkökulmalla. Ruotsinkieliset asukkaat ovat Kokkolassa selvä vähemmistö suomenkielisiin verrattuna, samoin maaseudulla asuvat ovat vähemmistö kaupungin keskustassa asuviin verrattuna. Koko elämänsä Sokojaalla asuneiden ruotsinkielisten kyläläisten ei haluttu joutuvan avun tarpeen lisääntyessä muuttamaan palvelujen perässä kaupungin keskusta suomenkielisten palvelujen luo.

Suunnitelmia palveluasuntojen rakentamisesta vietiin vauhdilla eteenpäin. Päiväkoti- ja kylätaloyhdistys osti tarkoitusta varten kylätalon vieressä sijaitsevan tontin ja teetti asuntojen piirustukset.

Kylätalo ja uusi asumisyksikkö suunniteltiin kytkettäväksi yhteen, jolloin henkilökunnan ja tilojen yhteiskäyttö olisi joustavaa. Asumisyksikön myötä yhdistyksen palkkaaman keittiöhenkilökunnan määrän suunniteltiin nousevan nykyisestä 1,3 työntekijästä 1,5 työntekijään ja hallinnollisen henkilökunnan määrän puolesta yhteen kokoaikaiseen. Hoitohenkilökunta olisi lisääntynyt nykyisestä yhdestä kokopäiväisestä työntekijästä 8½ työntekijään. Yksikköön suunniteltiin rakennettavaksi 10-12 paikkaa.

Palveluasuntoja suunniteltiin paitsi vanhuksille, myös nuoremmille henkilöille, jotka jonkin vammaan, kehityshäiriön, psyykkisten vaikeuksien tai muiden syiden takia tarvitsevat ympärivuorokautista apua. Osaa hoitopaikoista suunniteltiin käytettävän intervallipaikkoina. Yksikön suunniteltiin antavan ympärivuorokautisia palveluja myös aivan yksikön naapurissa sijaitsevista eläkeläisrivitaloista ja vielä kotonaan asuville henkilöille, joiden nyt on vaikea saada apua kotipalvelulta tai ilta- ja yöpartiolta.

Tällaisen asumisyksikön rakentamisen ja käytännön toiminnan kustannukset ovat luonnollisesti varsin mittavat. Perustamiskustannusten laskettiin olevan arviolta 942.000 euroa. Tämä kaavailtiin koottavan Raha-automaattiyhdistyksen avustuksella ja valtion asuntorahaston myöntämällä korkotuetulla lainalla.

Henkilökuntaa olisi oltava riittävästi kolmeen vuoroon ja uudisrakennuksen rahoitus- ja ylläpitokulut olisivat melkoiset. Vuotuisten käyttökustannusten arvioitiin olevan noin 300.000 euroa, mikä laskettiin katettavan vuokrilla (n. 15%) ja Kokkolan kaupungin ostopalveluina (noin 85%).

Mahdollisena pidettiin myös, että Raha-automaattiyhdistys myöntäisi ensimmäisinä vuosina avustusta käyttömenoihin. Asiakkaat maksaisivat hoivamaksun Kokkolan kaupungille, vuokransa ja ateriansa päiväkoti- ja kylätaloyhdistykselle.

Sokojan kylätalon yhteyteen suunniteltujen palveluasuntojen pohjapiirros. Tämän suunnitelman mukaan asuntoja on tarkoitus rakentaa kymmenen. Niistä kaksi on tarkoitettu pariskunnille. Piirustukset on laatinut pietarsaarelainen arkkitehtitoimisto NK Project Suunnittelu. Sama toimisto laati piirustukset myös Sokojan kylätalosta 1990-luvun alkupuolella.

Kylätalo ja sen viereen suunniteltu asumisyksikkö ovat yhteydessä kuvan vasemman reunan käytävän kautta.

Kruunupyyn kunta teki jo vuonna 2001 periaatteellisen päätöksen ostaa kaksi paikkaa Sokojalle perustettavasta asumisyksiköstä.

Kokkolassa laadittiin vuonna 2002 laaja selonteko vanhusväestön elinoloista ja palveluista. Siinä todettiin, että Kuntaliiton ja sosiaali- ja terveysministeriön suositusten mukaan laskettuna Kokkolassa oli riittävästi sekä palveluasumis- että laitospaikkoja. Samanaikaisesti näihin paikkoihin oli kuitenkin pitkät jonot. Syitä tähän ristiriitaan lähdettiin selvittämään, ja kaupunki alkoi panostaa siihen, että vanhukset sijoitetaan suhteessa heidän tarvitsemansa avun ja hoidon määrään oikeaan hoitopaikkaan. Hoidon porrastukseen alettiin siis kiinnittää entistä enemmän huomiota. Kaupunki muun muassa palkkasi SAS-sairaanhoitajan, jonka tehtävänä on selvittää ja arvioida, missä paikassa apua tarvitseva vanhus on tarkoituksenmukaisinta hoitaa. Myös kotihoitoon alettiin tietoisesti panostaa. Neljän vuoden aikana omaishoidon tuki onkin Kokkolassa kaksinkertaistunut.

Näillä toimenpiteillä on hoitojonoja kyetty lyhentämään huomattavasti. Lisäksi Kokkolan kaupunki on viime vuosina investoinut kaupungin omiin hoitopaikkoihin ja asumispalveluihin sekä laajentanut ostopalvelutoimintaa kaupungin keskustan palveluntuottajien kanssa. Kaupunki onkin esittänyt lausunnossaan RAY:lle, ettei se ainakaan tässä vaiheessa puolla Sokojalle rakennettavaa asumisyksikköä.

Suurin tarve laitos- ja palveluasuntopaikkojen lisäämiseen ajoittuu kaupungin selvitysten mukaan vuoden 2010 jälkeiseen aikaan. Vanhusväestön määrä kasvaa myös Kokkolassa lähivuosisikymmeninä jyrkästi, ja itse asiassa jo nyt Kokkolan ikärakenne on entisen Vaasan läänin alueen vanhin. Vaikka Sokojan palveluasunnot eivät näillä näkymin toteudukaan aivan lähivuosisina, tehdyt suunnitelmat ovat valmiina, jos asumispalvelujen tarve myöhemmin osoittaa Sokojan hankkeen myös kaupungin näkökulmasta tarpeelliseksi.

Kymmenen vuoden aikana opittua

Sokojalainen instituutio

Sokojalaisten toiminta kylänsä palvelujen kehittämiseksi ja työpaikkojen luomiseksi on vertaansa vailla oleva erinomainen esimerkki kolmannen sektorin ja julkisen sektorin yhteistyöstä maaseudulla.

Sokojan esimerkissä näkyvät selvästi toisaalta julkisen sektorin vahvuudet (verotusoikeus ja rahoitusmahdollisuudet, laillisuustuntemus, jatkuvuus) ja toisaalta kolmannen sektorin vahvuudet (joustavuus, paikallistuntemus ja inhimilliset resurssit). Olisi toiminnan kehittämisen kannalta arvokasta, jos nämä erilaiset lähtökohdat ja vahvuudet nähtäisiin niin kaupungin kuin sokojalaisten taholla myös arkisessa toiminnassa neuvoteltaessa vaikkapa ostopalvelusopimusten sisällöstä tai hahmoteltaessa pitemmän tähtäimen suunnitelmia.

On mielenkiintoista tarkastella Sokojan päiväkotijäsen- ja kylätaloyhdistyksen tämänhetkistä toimintaa suhteessa siihen, mistä yhdistyksen toiminta 15 vuotta sitten lähti liikkeelle.

Sokojan kylätalon 10-vuotisjuhliin 9.10. 2004 osallistui salin täydeltä kyläläisiä. Sokojalaisten suurhanke on herättänyt kiinnostusta kautta Suomen.

Päiväkodin aloittaessa toimintaa esitettiin epäilyjä siitä, ettei 12 lapsen ryhmää saada Sokojalla täyteen. Mutta jo muutaman toimintavuoden jälkeen päiväkodissa oli hoidossa yli 30 lasta eikä lasten määrä ole vähentynyt missään vaiheessa. Pikemminkin päinvastoin. Päiväkodin perustamisen merkitys koko Sokojan kylän kehityksen kannalta on mielenkiintoinen. Sokojan koulussa 30 vuotta opettajana työskennellyt Barbro Grannabba arvioi, että ilman päiväkotia kylän koulussa olisi arviolta vain noin 40 oppilasta nykyisten 60 oppilaan asemesta. Päiväkodin toiminta muodostaa koko yhdistyksen toiminnan perustan paitsi taloudellisesti, myös kylätalon arkisen toiminnan ja toiminnan pitkän tähtäimen jatkuvuuden kannalta.

Niin ikään kylätalon rakentaminen oli alkuvaiheessa visio, jonka toteutumiseen varmaankin vain harvat uskoivat. Hanke oli niin mittava, että rahoituksen kokoaminen eri lähteistä ja rakentamisvaiheen töiden organisoiminen yhdistyksen muun rutiinotoiminnan ohella oli päiväkotiyhdistyksen aktiivisille naisille valtava voimainponnistus. Komea talo on nyt palvellut kyläläisiä jo yhdentoista vuoden ajan. Kiinteistöyhtiön lainat on kyetty hoitamaan yhteistyössä Kokkolan kaupungin kanssa. Kylätalo on hyvä esimerkki erilaisten palvelujen ja toimintojen yhdistämisestä ja synergiaeduista.

Ei siis liene lainkaan liioiteltua sanoa, että sokojalaiset ovat onnistuneet toiminnassaan paremmin kuin tuskin kukaan uskalsi ensimmäisinä vuosina odottaa. Toiminta on vakiintunut, yhdistyksen luomat palvelut ovat osoittaneet tarpeellisuutensa ja yhteistyö Kokkolan kaupungin kanssa toimii. Päiväkoti- ja kylätaloyhdistyksen voi sanoa luoneen Sokojalle **psyvän instituution**, jonka toiminnan jatkuvuus ei enää ole riippuvainen yksittäisten vapaaehtoisten kyläläisten työpanoksesta.

Haasteet eivät sokojalaisilta kuitenkaan lopu. Keskeisiä kysymyksiä kyläläisten yhdistyksen toiminnassa tulevaisuudessa ovat

- yhteistyö Kokkolan kaupungin kanssa liittyen työnjakoon, rahoitusvastuuseen ja tiedonkulun parantamiseen,
- rahoituspalapelin kokoaminen jatkossa, kun Raha-automaattiyhdistyksen ja verottajan linja yleishyödyllisten yhteisöjen suhteen on muuttumassa ja paineet oman tulorahoituksen hankkimiseksi ovat kasvamassa ja
- yhdistyksen toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja inhimillisten voimavarojen hyödyntäminen.

Yhteistyö Kokkolan kaupungin kanssa

Sokojan päiväkotit- ja kylätaloyhdistyksen ja Kokkolan kaupungin yhteistyö on jo vakiintunut varsinkin päiväkodin, ruokahuollon ja kylätalon liikuntasalissa järjestettävien koululaisten liikuntatuntien osalta. Talonmiehen työajan jakaminen puoliksi kaupungin (koulu) ja yhdistyksen (kylätalo) kesken on niin ikään varsin toimiva järjestely.

Kotipalvelun jatko on paljolti kiinni palvelujen kysynnän kehityksestä eli siitä, kuinka paljon huonokuntoisia kyläläisiä asuu vielä kotonaan. Tilanne vaihtelee Sokojankin kokoisessa kylässä melko voimakkaasti. On merkki hyvin toimivasta yhteistyöstä, että kaupunki on hiljaisempina aikoina osoittanut yhdistyksen palkkaamalla kodinhoitajalle asiakkaita myös muualta kuin Sokojalta. Kotipalvelun järjestäminen yhteistyössä Sokojan päiväkotit- ja kylätaloyhdistyksen kanssa on ollut Kokkolan kaupungille edullista, onhan yhdistys saanut toimintaan varoja myös Raha-automaattiyhdistykseltä.

Näiden jo vakiintuneiden kylätalon yhteistyömuotojen rinnalla Kokkolan kaupungin ja päiväkotit- ja kylätaloyhdistyksen olisi aiheellista käydä perusteellista keskustelua siitä, mitä kumpikin osapuoli yhteistyöltä toivoisi **ja mihin tehtäviin kaupunki toivoo yhdistyksen panostavan jatkossa.**

Ympärivuotisen asumisyksikön suunnittelu- ja valmisteluprosessi on hyvä esimerkki siitä, että tällainen periaatteellinen keskustelu on kaupungin ja yhdistyksen välillä vielä vähäistä. Jos kummankin osapuolen lähtökohdat, toiveet ja tarpeet jäävät avoimesti käsittelemättä, suunnitelmien kariutuminen voi aiheuttaa aivan tarpeettomasti pettymyksen tunteita ja uupumusta varsinkin talkoopohjalta toimivien kyläläisten keskuudessa. Asumisyksikön kaltaisesta mittavasta hankkeesta päättäminen on kaupungin taholla jo pelkästään poliittisesti mielenkiintoinen prosessi, ja oman lisävärinsä päätöksentekoon antaa se, että hankkeen toteuttajana toimisi kyläläisten yhdistys. Aktiiviselle, oma-aloitteiselle ja aikaansaavalle kylälle saatetaan olla kaupungin muissa osissa perin inhimillisesti kateellisia.

Sokojalaiset esittelevät kylätalon toimintaa ja ajatuksiaan palveluasuntojen rakentamisesta Kokkolan uudelle perusturvajohtaja Jussi Salmiselle (kuvassa vasemmalla).

Kuvassa oikealta lastentarhanopettaja Britten Kankkonen, päiväkotit- ja kylätaloyhdistyksen puheenjohtaja Benita Haals, kiinteistöosakeyhtiö Sokojan kylätalon hallituksen varapuheenjohtaja Fredrik Fagernäs, yhdistyksen toiminnanjohtaja Helena Björkroth sekä yhdistyksen taloudenhoitaja Elisabeth Slotte.

Rahoitusvastuun jakautuminen

Kokkolan kaupungin ja kyläläisten kesken on toinen ilmeisen haasteellisista kysymyksistä. Kun kylätalo 1990-luvun puolivälissä rakennettiin, kyläläiset odottivat saavansa liikuntatilojen rakentamiseen Kokkolan kaupungin kautta valtionapua. Toisin kuitenkin kävi, kun kaupunki päätti käyttää valtionapurahat muualla Kokkolassa. Kylätaloa hallinnoiva kiinteistöyhtiö joutui ottamaan enemmän lainaa, ja kun myös liikuntasalin arvioiduissa vuokratuloissa jäätiin alkuperäisestä tavoitteesta, kyläläiset joutuivat hyvin nopeasti talon valmistumisen jälkeen turvautumaan Kokkolan kaupungin rahoitusapuun. Kaupunki on vastannut kiinteistöyhtiön lainojen lyhennyksistä ja koroista vuotuisen avustuksen muodossa. Vuonna 2005 tämä summa on

18.300 euroa. Menettelystä ei ole käyty laajempaa keskustelua eikä sitä ole asetettu kyseenalaiseksi, varsinkaan, kun kaupunki edelleen omistaa kiinteistöyhtiöstä 30 prosenttia ja koululaisten liikuntatilojen rakentaminen kuuluu kaupungin vastuulle.

Kolmannen sektorin ja julkisen sektorin työnjaon näkökulmasta kysymys rahoitusvastuun jakautumisesta Sokoja kyläläisten yhdistyksen, kiinteistöyhtiön ja kaupungin kesken on mielenkiintoinen. Kyläläisten aktiivisuus, päiväkodin perustaminen, kylätalon rakentaminen ja 14 henkilön työskentely on toisaalta lisännyt huomattavasti Kokkolan kaupungin menoja ja taloudellista panostusta sokojalaisten palveluihin. Esimerkiksi vuonna 2004 kaupunki käytti ostopalveluihin yli 200.000 euroa (päiväkoti ja kotipalvelu, summa ei sisällä ruokahuolto). Toisaalta on kuitenkin myös niin, että ilman kyläläisten aktiivisuutta kaupungin olisi pitänyt järjestää nämä palvelut itse. Tämä olisi tarkoittanut esimerkiksi lisäonoja Kokkolan keskustan kaakkoisosien jo muutenkin ruuhkasiin päiväkoteihin. Kaupungin omana työnä – niin suunnittelun kuin tuottamisenkin osalta – palvelujen järjestäminen olisi tullut todennäköisesti huomattavasti kalliimmaksi.

Tahtipuikko on ollut siis vahvasti sokojalaisten käsissä. Heidän, ja ennen kaikkea yhdistyksen puheenjohtajana alusta saakka toimineen *Benita Haalsin* pitkäjänteisyys, tulevaisuudenusko ja sinnikkyys on tarkoittanut sitä, että Kokkolan kaupunki on toiminnan monissa vaiheissa kutsuttu tavallaan valmiiseen pöytään rahoittajan ominaisuudessa. Virkamiesjohtoiseen suunnitteluun ja toimintaan tottuneille suomalaisille tämänkaltaisen marssijärjestys voi olla vieras. Mutta on syytä muistaa, että ilman sokojalaisten omaa aktiivisuutta heillä ei olisi nykyisiä kylätalon palveluja. Ja tämä on myös Kokkolan kaupungin etu.

Kysymys on pitkälti myös asenteista ja niiden muuttumisesta, mikä vaatii runsaasti aikaa. Verrattuna kymmenen vuoden takaisiin valmiuksiin, kunnissa ollaan nyt huomattavasti avoimempia ja valmiimpia järjestämään palvelut muillakin tavoin kuin kunnan omana työnä. Yhteistyö järjestöjen ja yksityisten palvelujen tuottajien kanssa, ostopalvelut ja ulkoistaminen ovat kunnissa nyt jo osa arkipäivää.

Toiminnan rahoitus

Sokojan päiväkotij- ja kylätaloyhdistyksen talous muistuttaa taitavasti koottua palapeliä. Rahoitus on koottu useasta eri lähteestä. Vuonna 2004 yhdistyksen tulot, yhteensä 408.000 euroa, koostuivat seuraavasti:

	osuus yhdistyksen tuloista	
päiväkoti	40 %	ostopalvelusopimus
ruokahuolto	22 %	päiväkodin, koulun, vanhusten ateriapalvelun ja henkilökunnan ruokailut
maksutulot	10 %	pääasiassa päivähoitomaksuja
kotipalvelu	10 %	ostopalvelusopimus
RAY:n tuki	8 %	kotipalvelu
Brita Maria Renlundin muistorahasto	7 %	iltapäivä- ja kerhotoiminta
muut tulot	2 %	mm. arpajais- ja jäsenmaksutuloja

Vielä mielenkiintoisemman käsityksen yhdistyksen toiminnan rahoituspalapelistä saa, kun tarkastellaan sitä, miten kunkin työntekijän palkkakulut koostuvat (palkat muodostavat 55% kaikista menoista). Kysymys on paitsi kirjanpidollisesti, myös koko yhdistyksen toiminnan ymmärtämisen kannalta erittäin tärkeä.

Miten kyläläisten ylläpitämällä yhdistyksellä on taloudellisia resursseja palkata 14 vakituista työntekijää ja maksaa pelkkiä palkkoja vuosittain lähes neljännesmiljoona euroa? Työllistämistukien avulla toimintaa ei pyöritetä, vuonna 2004 yhdistys ei hyödyntänyt työvoimahallinnon varoja lainkaan.

Ensimmäinen selitys toimivalle ja terveelle taloudelle on hyvin suunnitellut toimintakonseptit ja ostopalvelusopimukset Kokkolan kaupungin kanssa. Toinen selitys on tarkka taloudenpito ja menojen erittäin tarkka erittely.

Jokaisen työntekijän palkka lasketaan tarkasti vastaamaan tehdyn työn sisältöä ja työtuntien määrää. Yksi ja sama työntekijä saattaa tehdä työtä esimerkiksi päiväkodissa, iltapäiväkerhossa ja keittiössä. Kun

työntekijän kuukausipalkkaa lasketaan, päiväkodissa tehdyn työn osuus maksetaan kaupungin ostopalvelumäärärahoista, iltapäiväkerhon osuus Brita Maria Renlundin muistorahaston avustuksesta ja keittiössä tehdyn työn osuus ruokahuollon määrärahoista.

Lähes jokaisen talon työntekijän palkka lasketaan tällaisena palapelinä. Tämä ei olisi mahdollista ilman päiväkodin johtajan *Marit Majanderin* ja yhdistyksen toiminnanjohtajan *Helena Björkrothin* ja muun henkilökunnan tarkkuutta. Mutta suurin kiitos tarkasta taloudenpidosta kuuluu yhdistyksen pitkäaikaiselle taloudenhoitajalle, *Elisabeth Slottelle*. Hänen työnsä arvo on yhdistykselle valtavan paljon suurempi kuin työstä hänelle maksettu korvaus.

Jokaisen kylätalon työntekijän työnkuva on toisin sanoen hyvin monipuolinen. Tehtävät vaihtelevat kulloisenkin työtilanteen mukaan. Tehtäviä myös jaetaan kunkin omien vahvuuksien perusteella. Työilmapiiri on kylätalossa hyvä. Tästä kertoo myös se, että päiväkodin henkilökunta on pysynyt muuttumattomana jo viiden vuoden ajan. *"Alla är lika viktiga – alla är lika viktiga."* Tämä yhdistyksen taloudenhoitajan viittaus talon työntekijöihin ja työtehtäviin kuvaa hyvin Sokojan kylätalon työyhteisön henkeä.

Työ päiväkotia- ja kylätaloyhdistyksen rahoituksen kokoamiseksi on jatkuvaa, vuosittaista. Tulevina vuosina lisää haasteita aiheuttaa Raha-automaattiyhdistyksen avustuspolitiikkaansa kaavailemista muutoksista sekä verohallinnon uusista ohjeista koskien yleishyödyllisten järjestöjen verotusta.

Raha-automaattiyhdistyksen toimintarahoituksen piirissä on paljon sellaisia palveluja, joita kunnat ostavat ostopalvelusopimuksilla. Näin on myös Sokojalla. Kaupunki ostaa päiväkotia- ja kylätaloyhdistykseltä muun muassa kodinhoitajan palveluja. Yhdistys saa toimintaan myös RAY:n tukea. Tämä menettely on kilpailulainsäädännön osalta käynyt ongelmalliseksi. RAY:n avustuksen turvin kaupunki maksaa vain osan palvelun todellisista kustannuksista. Tällainen julkisten hankintojen subventointi RAY-avustuksilla on käymässä yhä ongelmallisemmaksi. Koska RAY-avustukset ovat selektiivistä tukea – avustusta voidaan myöntää vain järjestöille, ei yrityksille – käy niissä palvelusektoreissa, joissa yritysmuotoinen palvelutarjonta lisääntyy, mahdottomaksi RAY:n avustaa järjestöjenkään palveluja.

Maaseutukylien palvelujen kohdalla näiden kilpailuhaittoja koskevien linjausten tulkitsemisessa tulisi kuitenkin olla väljyyttä, koska markkinaehtoisen ja yritysmäisen palvelutuotannon kehittyminen on markkinoiden pienuuden ja maksukykyisten asiakkaiden vähäisyyden vuoksi vaikeaa. Kilpailunäkökohdat eivät ole maaseudun palvelujen kannalta läheskään niin olennaisia kysymyksiä kuin riittävän rahoituksen turvaaminen.

Sokojan päiväkotia- ja kylätaloyhdistyksen kohdalla Raha-automaattiyhdistyksen avustusten jaon muutokset eivät ole kohtalon kysymys. Yhdistyksen tuloista saatiin Raha-automaattiyhdistykseltä vuonna 2004 vain kahdeksan prosenttia. Sekin toki poistuessaan jättää suuren aukon yhdistyksen kassaan, mutta ennen kaikkea RAY:n avustuspolitiikan tiukkeneminen näkyy silloin, jos yhdistys tulevaisuudessa pyrkii käynnistämään joitain uusia toimintamuotoja. RAY:n maksamat erilaiset avustukset ovat olleet yhdistykselle tähän mennessä ratkaisevan tärkeitä. Esimerkiksi kylätalon rakentaminen ei olisi ollut mahdollista ilman RAY:n investointiavustusta.

Sokojan päiväkotia- ja kylätaloyhdistyksen toiminnan kannalta suurempi muutos saattaa olla edessä, jos **verottaja** alkaa tulkita verohallinnon kesällä 2005 **antamia uusia ohjeita yleishyödyllisten yhdistysten ja säätiöiden verottamisesta** kovin tiukasti. Rajanvedossa siitä, kuuluvatko yhdistyksen tuottamat palvelut arvonlisäverotuksen ja toiminta tuloverotuksen piiriin, on uusien ohjeiden valossa mahdollisesti odotettavissa tiukennuksia. Tällä hetkellä verottajan selvä kanta on se, etteivät esimerkiksi kylätalon ruokahuolto- ja palvelut kuulu arvonlisäverotuksen piiriin.

Verottajan tulisi maaseudulla toimivien yhdistysten verottamista pohtiessaan – samoin kuin Raha-automaattiyhdistyksen avustustensa kilpailunäkökohtia arvioidessaan – ottaa huomioon maaseudun erityisolosuhteet. Kaupallisuus, markkinaehtoisuus, vaihtoehtoiset rahoitusmahdollisuudet ja yhdistysten rinnalla palveluja tuottavat yritykset ovat maaseudulla huomattavasti vähäisempiä kuin asutuskeskuksissa ja suurissa kaupungeissa.

On olemassa uhka, että verottajan ja Raha-automaattiyhdistyksen tiukentuva linja vie pohjan monien palveluja tuottavien yhdistysten toimintamahdollisuuksilta. Esimerkiksi arvonlisäverovelvolliseksi joutuminen pakottaisi monet yhdistykset nostamaan palvelujensa hintoja, mikä etenkin maaseudun rajallisilla markkinoilla on vaikea tehtävä. Tilanne pakottaisi yhdistykset laajentamaan varainhankintaansa, mikä taas

veisi toimintaa lähemmäs elinkeinotoimintaa ja kasvattaisi riskiä joutua verottajan hampaisiin. Yhdistysten taloudenhoito kuukausittain laskettavine ja maksettavine arvonlisäveroineen vaikeutuisi huomattavasti, eikä olisi välttämättä enää hoidettavissa vapaaehtoisin maallikkovoimin. Tämä kaikki lisäisi jo ennestään raskasta järjestötoimijoiden taakkaa.

Inhimilliset resurssit

Sokojan päiväkotij- ja kylätaloyhdistys on pyörittänyt jo vuosien ajan toimintaa, joka edellyttää jatkuvuutta ja pitkäjänteisyyttä. Toiminta edellyttää yhdistyksen hallituksessa mukana olevilta kyläläisiltä poikkeuksellisen paljon paneutumista, henkilökohtaista kiinnostusta ja valmiutta käyttää tehtävään myös runsaasti aikaa. Hallituksessa on edelleen mukana henkilöitä, jotka olivat perustamassa päiväkotiyhdistystä vuonna 1990. Toiminta on toisaalta niin haastavaa ja innostavaa ja toisaalta tulokset niin palkitsevia, että aktiiviset kyläläiset haluavat olla edelleen mukana toiminnassa.

Ympärivuorokautista asumisyksikköä kylätalon yhteyteen suunniteltaessa nousi yhdistyksen hallituksessa esille kysymyksiä siitä, kuinka mittavasta toiminnasta kyläläisten yhdistys ja sen aktiiviset jäsenet jaksavat huolehtia. Yhdistyksen toimialan laajeneminen ja vastuun kasvaminen arveluttivat joitain hallituksen jäseniä, ei niinkään toiminnan tarpeellisuuden tai toimivuuden kannalta, vaan ennemminkin inhimillisten voimavarojen näkökulmasta.

Yhdistyksessä, jossa on palkattua henkilökuntaa ja laajaa päivittäistä toimintaa, vapaaehtoisista koostuvan hallituksen ja henkilökunnan välinen tiedonkulku ja henkilö- ja esimiessuhteet ovat tärkeitä toiminnan onnistumisen kannalta. Sokojalla nämä kaikki toimivat, vaikka mukana onkin luonteeltaan hyvin erilaisia ihmisiä. Toiminnanjohtaja ja päiväkodin johtaja ovat mukana hallituksen kokouksissa, tieto kulkee ongelmitta, ja yhteistyöhenki on hyvä. Huolimatta siitä, että Sokojan kylätalon toimintaa hoidetaan ammattimaisesti ja palkatun henkilökunnan voimin, yhteisöllisyyden ja kylän henki on edelleen vahvasti aistittavissa.

Myös Sokojalla on jatkuvasti pidettävä mielessä se, että toimintaan tarvitaan mukaan uusia, tuoreita voimia. Näin siitähin huolimatta, että valtaosa kylätalon ja yhdistyksen aktiviteeteista hoituu palkatun henkilökunnan voimin.

Haaste on Sokojalla toisaalta suuri, kun ajattelee toiminnan laajuutta ja sitä, että uusien tulokkaiden on astuttava suoraan suuriin saappaisiin. Toiminnassa alusta saakka mukana olleet aktiivit ovat saaneet tilaisuuden oppia ja kasvaa toiminnan mukana. Uusien aktiivien sopeutumista helpottaa toki se, että työn- ja vastuunjako hallituksen ja henkilökunnan kesken toimii ja hallituksen jäsenen rooli on näin ollen selvä.

Toisaalta Sokojan tapauksessa huoli uusien aktiivisten kyläläisten rekrytoinnin vaikeudesta on melko turha. Päiväkodin myötä yhdistyksen toiminta tulee tutuksi lukuisille nuorille sokojalaisille perheille. Näistä nuorista äidistä ja isistä löytyy varmasti kykyä ja intoa ottaa vastuuta kylän yhdistyksen toiminnasta.

Sokojan päiväkodin lasten esiintyminen hellytti katsojat eläkeläistapaamisessa helmikuussa 2005.

Taustalla päiväkodin johtajana yhdistyksen alusta asti toiminut lastentarhanopettaja *Marit Majander*.